

УДК 636.2.034.082

Рубан С.Ю., доктор с.-г. наук, професор, член-кореспондент НААН

e-mail: rubansy@yandex.ru

МПК «Скатуринославський», м. Дніпро

Федота О.М., доктор біологічних наук, професор

e-mail: afedota@mail.ru

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

Даншин В.О., кандидат с.-г. наук, докторант

e-mail: vadanshin@yandex.ru

Інститут тваринництва НААН

Мітіогло Л.М., директор

e-mail: ilia15061996@mail.ru

ДПДГ «Нива», с. Христинівка, Христинівський р-н, Черкаська обл.

ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА МОЛОКО (УКРАЇНА ТА СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ)

Стаття присвячена оцінці стану цін та механізмам ціноутворення на молоко в різних країнах світу. Розкрито механізми формування ціни молока в деяких розвинутих країнах, зокрема в США. Показано основні фактори впливу на величину ціни (модернізація виробництва через відповідний кредитний механізм, створення певних виробничих умов та селекційна робота, збільшення числа робочих місць за рахунок розвитку промислових підприємств та середнього бізнесу, рекламна діяльність, митний контроль тощо), а також доведено роль організованих чинників з боку держави. Вказано економічні аспекти реформування аграрного комплексу України. Показано, що рівень селекційної роботи тісно пов'язаний з економічною ефективністю виробництва молока і, відповідно, з ціноутворенням, при чому цей зв'язок носить двоякий характер: з одного боку, рентабельність виробництва молока безпосередньо залежить від рівня продуктивності корів, підвищення якого неможливе без ефективної системи селекційної роботи; з іншого боку, механізм формування ціни на молоко безпосередньо впливає на склад селекційних індексів, за якими проводиться оцінка і добір бугаїв-плідників і корів, а також на економічні ваги ознак, які включені до цих індексів.

Ключові слова: *молочне скотарство, молоко, економічні аспекти реформування, ціноутворення, рентабельність виробництва, селекційна робота*

Складний процес переходу ринку України до соціально орієнтованого та керованого передбачає створення вискоєфективної аграрної економіки, в основі якої лежать відсутність монополії, вільна взаємодія між попитом і пропозицією, а також вільна конкуренція між виробниками. Це основний механізм закону вартості в умовах товарного виробництва епохи вільної конкуренції, який низка економістів формулюють як закон цін.

У випадках, коли виробництво певного товару не задовільняє суспільних потреб, тобто попит перевищує пропозицію, ціна товару зростає, і навпаки. Ця класична схема – основа рушійної сили світових економік, але у випадках виробництва певних продуктів харчування, до яких належить і молоко, вона підлягає певному корегуванню. Ця вимушена дія базується на простій для більшості країн аксіомі: молоко – це здоров'я людини і здоров'я нації в цілому.

За даними Д.Р.Кембелла, Р.Т.Маршалла [1], які узагальнили в своїй монографії практично більшість питань виробництва, переробки й особливості споживання молока,

„...молоко та молочні продукти – високоефективні, смачні й економічні продукти харчування”. Не акцентуючи увагу на медико-біологічних особливостях споживання молока, автори приділяють увагу економічній складовій виробництва та ролі селекційних підходів.

На тверде переконання професора аграрної економіки Кільського університету в Німеччині Ульріха Кестера [2] аграрне ціноутворення не тільки в Німеччині, а й в країнах Євросоюзу є об’єктом державного втручання в різних формах.

При організації менеджменту молочної ферми в США традиційно крім оцінки поточних і фіксованих витрат першочергове значення приділяється якості та кількості кінцевого продукту, за який фермер і отримує відповідну ціну [3]. На переконливу думку автора саме кінцева ціна на продукцію поряд із зменшенням поточних (виробничих) витрат створює успішність ведення бізнесу.

У Сполучених Штатах Америки все вироблене молоко класифікується за наступною системою [4]:

I клас – молоко, яке використовують для виробництва напоїв: «біле» Ннезбиране, нежирне, зняте молоко, шоколадне та інше ароматизоване молоко, рідке масло-молоко.

II клас – молоко, яке використовують для виробництва морозива та інших заморожених молочних продуктів, пресованого творогу, вершків, сметани та ін.

III клас – молоко, яке використовують для виробництва вершкового сиру і твердих сирів.

IV клас – молоко, яке використовують для виробництва масла і сухих молочних продуктів – головним чином знежирене сухе молоко.

Така градація за категоріями цін перш за все свідчить про певні традиції та культуру споживання тих чи інших молочних продуктів, що ставить перед виробниками цієї країни певні виробничі завдання.

В США федеральні заклади маркетингу молока (Federal milk marketing orders, FMMO) визначають мінімальні ціни на молоко і його компоненти у відповідності до класу. Фактично служба FMMO, яку можна віднести до органів місцевого самоврядування, визначає мінімальні ціни для первинних покупців. Мінімальні ціни для виробників визначаються у інший спосіб. На даний момент існує 10 регіональних федеральних заказів, які охоплюють 60% усього молока, що виробляється в США.

Виробники мають загальні ціни на молоко незалежно від його використання. Для виробників, які поставляють молоко первинним покупцям, яких регулюють федеральні заклади з багатокомпонентним ціноутворенням, загальна місячна вартість молока визначається як сума наступних елементів:

– загальна кількість молока \times ціновий диференціал виробників (в місті розташування переробника);

– кількість молочного білка \times ціна молочного білка;

– кількість молочного жиру \times ціна молочного жиру;

– кількість інших компонент \times ціна відповідних компонентів;

– загальна кількість молока \times поправка на концентрацію соматичних клітин в молоці.

Ціни для виробників на молочний білок, жир і інші компоненти відповідають цінам для молока 3 класу наведених чотирьох градацій.

Таким чином, ціна на молоко для виробника залежить від трьох факторів: складу молока, його якості і місця розташування первинного покупця.

У 2014 році в США була впроваджена програма MPP-Dairy (Dairy Margin Protection Program), яка замінила всі інші програми підтримки виробників молока [5]. Причиною введення цієї програми стала ситуація, що склалася в 2009 році, коли в результаті зниження попиту на внутрішньому і світовому ринках ціна на молоко різко впала, в той час як ціни на корми залишилися високими, внаслідок чого виробники молока понесли втрати у розмірі

біля 10 млрд. доларів (в середньому біля 150 тис доларів на ферму). MPP-Dairy – це добровільна програма менеджменту ризику, яка пропонує захист виробників молока, коли різниця між середніми національними цінами на молоко і корми (гранична межа - margin) знижується нижче певного рівня (він визначається виробниками молока). У 2015 році програма охоплювала 55% молочних ферм, на яких вироблялось 80% молока з відповідним рівнем рентабельності.

В останні часи в країнах Євросоюзу, особливо після відмови від квотування у 2015 році, склалася достатньо складна ситуація з цінами на молоко для виробників (рис. 1).

Стійка тенденція до зниження з 40 євро за центнер молока наприкінці 2013 року до 25-26 євро в другій половині 2016 року (рис. 1) свідчить про майже „вільне” формування попиту та пропозиції на цьому ринку, хоча для більшості країн Євросоюзу попри відмову від квотування на ринку молока збережена можливість дотацій в розрахунку на 1 га земельної площі.

В Ізраїлі діє договірна ціна на молоко, яка визначається спільно шляхом домовленості між представниками фермерів, переробних підприємств і держави. Згідно цього складається і підписується трьохсторонній меморандум, в якому зафіксовано закупівельні ціни та ціни реалізації на молоко і молочні продукти певної якості. Такий варіант може бути оптимальним для умов України, а ініціатором його підписання може стати Міністерство аграрної політики та продовольства України.

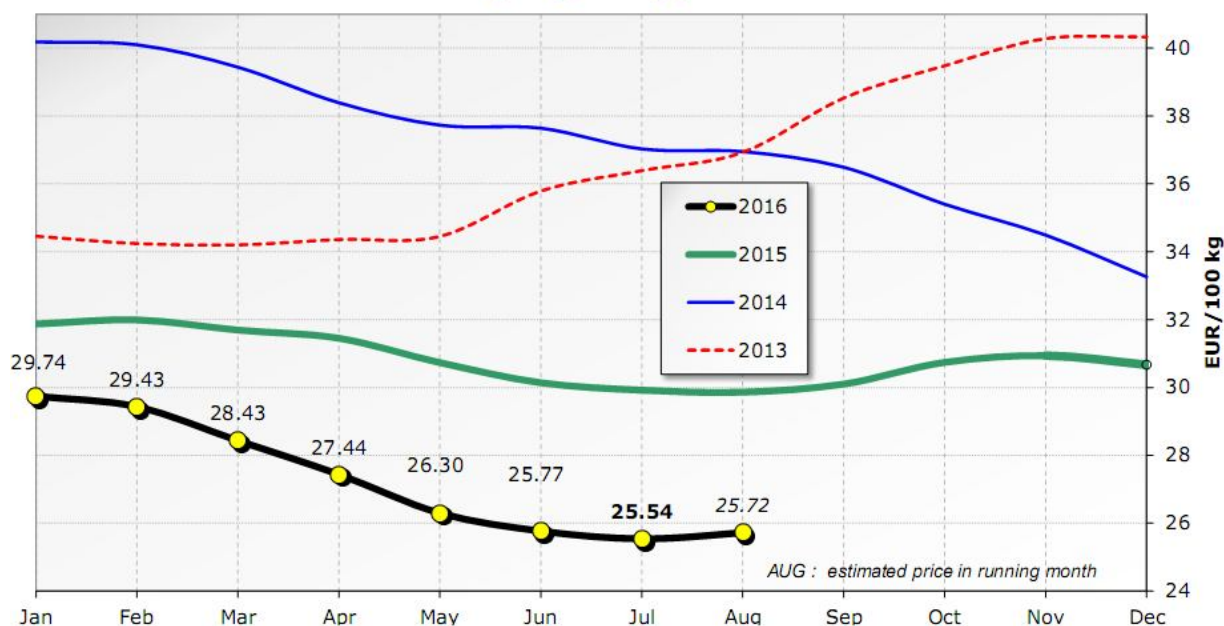

Рис. 1. Помісячна динаміка цін на молоко для виробників у Євросоюзі [6]

В країнах митного союзу (Казахстан, Росія, Білорусь, Вірменія, Киргизія) ціна за 1 кг молока визначається згідно технічного регламенту митного союзу 033/2013 „Про безпеку молока і молочної продукції” (ТРТС 033/2013), який передбачає оцінку рентабельності виробництва та якість отримано при цьому продукції за формулою:

$$Ц = С \times Р \times Кк : Кс, \quad (1)$$

де Ц – ціна 1 кг молока;

С – собівартість на ефективних виробництвах;

P – рентабельність;

Kк – коефіцієнт корегування на якісні показники;

Kс – коефіцієнт сезонності виробництва.

Таким чином робиться спроба регулювання взаємовигідних експортно-імпортних операцій на ринку молока з урахуванням як економічних чинників виробництва, так і показників його якості.

В Україні за останні роки спостерігається тенденція зниження виробництва як сирого молока, так і обсягів його надходження на переробні підприємства (рис. 2).

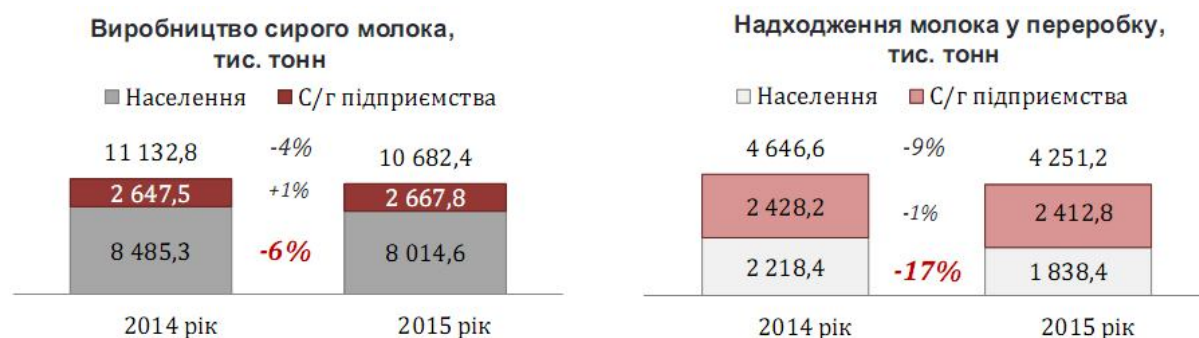

Рис. 2. Обсяги виробництва і переробки молока в Україні за 2014 та 2015 роки [7]

За даними Держстату молоко гатунку „Екстра” виробляється в регіонах України в межах 10 – 35% від всього об’єму, який надходить на переробні підприємства, що пов’язано з його екстенсивним виробництвом в господарствах населення.

В таблиці 1 наведено порівняльні показники якості та безпечності молока в Україні та господарствах Євросоюзу, які суттєво різняться між собою.

Таблиця 1

Мінімальні показники якості та безпечності молока в Україні та країнах Євросоюзу

Показник якості	Вимоги	
	ДСТУ 3662-97	Регламент ЄС 853/2004
загальне бактеріальне обсіменіння (тис. КУО/см ²)		
Екстра	≤100	100
Вищий	≤300	100
Перший	≤500	100
Другий	≤3000	100
соматичні клітини (тис. КУО/см ²)		
Екстра	≤400	400
Вищий	≤400	400
Перший	≤600	400
Другий	≤800	400

Необхідно відмітити, що в країнах Євросоюзу для оцінки рівня бактеріального обсіменіння та соматичних клітин враховується геометрична середня відповідно за 1 місяць при двох аналізах за місяць (бактеріальне обсіменіння) та за три місяці при одному аналізі за місяць (соматичні клітини).

Крім того, за даними Спільки молочних підприємств України базові показники на молочну сировину в країнах ЄС та Україні різні. Так, в ЄС базисне значення вмісту білка – 3,40%, вмісту жиру – 3,80%, а в Україні відповідно 3,00% і 3,40%. При перерахунку на

вартість білка та жиру українська молочна сировина не конкурентна до сировини країн ЄС. При цьому купівельна спроможність кінцевого споживача в Україні в рази нижча від спроможності східноєвропейських сусідів. Це тривожний сигнал, про що свідчить зниження рівня продажу молочних продуктів на внутрішньому ринку України.

Переробні підприємства не завжди можуть підвищити закупівельні ціни на продукцію, що пов'язано зі складнощами її своєчасної реалізації, які, в свою чергу, залежать від купівельної здатності населення.

В цілому спрощена схема основних факторів, які впливають на ціноутворення, представлена в таблиці 2.

Таблиця 2

Основні фактори впливу на ціноутворення та напрями їх активізації

Фактор впливу	Напрямок активізації фактору
Рентабельність (ефективність) виробництва	Постійна модернізація виробництва через відповідний кредитний механізм
Якість сировини	Створення певних виробничих умов та селекційна робота
Попит споживача (соціальний аспект)	Збільшення робочих місць за рахунок розвитку промислових підприємств та середнього бізнесу. Рекламна діяльність щодо продукції певної якості. Запровадження програми споживання „Шкільне молоко”.
Контроль імпорту	Митний контроль на основі Закону України „Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту” (стаття 13 в редакції Закону №334-XIV від 22.12.98).

В якості модельного господарства для оцінки можливості організації ведення ефективного виробництва нами було взято одне з дослідних господарств системи НААН України.

Відстоюючи необхідність збереження таких цілісних майнових компонентів, як державні підприємства дослідні господарства (ДПДГ) системи НААН, ряд авторів вказують на важливість отриманого досвіду саме в цих формуваннях [8]. Так, в таких ДПДГ як „Нива” і „Христинівське” Інституту розведення і генетики тварин ім.М.В.Зубця при загальній площі сільськогосподарських угідь 3,9 тис. га та щільності поголів'я корів на 100 га сільськогосподарських угідь – 20 голів чистий дохід від реалізації продукції за підсумками 2015 року склав 52 млн. грн. Показовим в цьому плані є ДПДГ „Нива”, в якому за останні роки з наростаючими темпами збільшується валове виробництво продукції як рослинництва, так і тваринництва.

Загальна площа сільськогосподарських угідь цього господарства складає 2454 га з яких рілля займає 98,6%, або 2420 га. Основна виробнича спрямованість господарства – виробництво молока за рахунок галузі молочного скотарства та ведення рослинництва в напрямках кормовиробництва і вирощування зернових та технічних культур.

Чисельність корів за останні роки коливається в межах 430-440 корів при щільності 18 голів – на 100 га сільськогосподарських угідь, що в чотири рази більше ніж аналогічний показник по Україні.

Порівняльна характеристика та динаміка основних виробничих показників ДПДГ «Нива» наведена в (табл. 3).

Загальна ефективність ведення господарської діяльності характеризується рівнем рентабельності продукції після підрахунку загальної виручки за мінусом понесених витрат. Так, рівень рентабельності рослинництва в цілому коливається в межах 10-13% (табл. 4).

Таблиця 3

Порівняльна характеристика використання трудових та біологічних ресурсів в державному підприємстві «Дослідне господарство «Нива» за 2011-2015 рр.

Вид ресурсів	«Нива»			
	2013	2014	2015	2015 ± 2014
Середньорічна чисельність працюючих, всього, осіб	154	151	138	-13
Середньорічна чисельність працюючих на 100 га с.-г. угідь, осіб	6	6	5,6	-0,4
Площа с.-г. угідь, га	2454	2454	2454	-
в т. ч. рілля, га	2420	2420	2420	-
Чисельність великої рогатої худоби, гол.	1137	1106	1151	32
в т. ч. корови, гол.	430	430	440	10
Свині, гол.	449	385	462	77
Щільність поголів'я на 100 га с.-г. угідь:				
великої рогатої худоби, гол.	46	45	47	2
в т. ч. корів, гол.	17	17	18	1
Щільність поголів'я свиней на 100 га ріллі, гол.	19	16	19	3

Відносно невеликий рівень рентабельності виробництва молока за останні роки (10-13%) пояснюється проведенням робіт по реконструкції ферми та оновленню матеріально технічної бази господарства (табл. 4).

Таблиця 4

Рівень рентабельності продукції рослинництва в державному підприємстві «Дослідне господарство «Нива» за ряд років

Культури	2013	2014	2015	2015 ± 2014
Продукція рослинництва	19,3	30,7	22,2	-8,5
пшениця озима	18,7	15,4	23,3	7,9
ячмінь ярий	18,7	23,3	23,64	0,34
овес ярий	185,7	142,8	-	-
Горох	65,7	176,9	22,65	-154,25
кукурудза на зерно	2,0	18,3	27,41	9,11
Соняшник	20,2	37,6	13,46	-24,14
Продукція тваринництва	6,7	13,1	10,8	-2,3
Жива маса:				
Великої рогатої худоби	9,0	14,4	13,2	-1,2
Свиней	20,1	-	17,4	-
Молоко	6,5	13,5	9,6	-3,9

Зрозуміло, що при рівні рентабельності тваринництва в цілому 10,8%, а виробництва молока – 9,6% важко конкурувати з продукцією рослинництва, рівень якої по господарству в середньому складає 22,2%. В більшості випадків така ситуація призводить до переорієнтації господарств України на розвиток та домінування галузі рослинництва.

За даними [9, 10] суттєве збільшення притоку капіталу може дати завершення земельної реформи та включення землі в економічний обіг. При цьому земельна реформа – основа фінансово-кредитного забезпечення розвитку галузі. На думку авторів основними джерелами формування кредитних ресурсів Державного земельного банку на першому етапі можуть бути кошти Державного бюджету України (мінімальний статутний фонд – 120 млн. грн.), надходження від розміщення іпотечних облігацій від заставу сільськогосподарських угідь та кредити, залучені під гарантії уряду під гарантії уряду на міжнародних ринках

(програми цільового рефінансування під галузь молочного скотарства).

Що стосується селекційної роботи, вона тісно пов'язана з економічною ефективністю виробництва молока і, відповідно, з ціноутворенням, при чому цей зв'язок носить двоякий характер. По-перше, рентабельність виробництва молока безпосередньо залежить від рівня продуктивності корів, підвищення якого неможливе без ефективної системи селекційної роботи. Так, за даними [11] в розвинутих країнах світу до 75% підвищення молочної продуктивності корів, що мало місце на протязі останніх кількох десятиріч, обумовлені генетичним покращенням, тобто є наслідком цілеспрямованої селекції. Так, в підконтрольній частині голштинської породи США надій молока збільшився за період з 1960 по 2014 рік з 6340 кг до 12870 кг, тобто на 6530 кг (121 кг щорічно), при цьому зріст на 3600 кг (55,1%) був обумовлений генетичним покращенням породи (дані ради з розведення молочної худоби США). З іншого боку, механізм формування ціни на молоко безпосередньо впливає на склад селекційних індексів, за якими проводиться оцінка і добір бугаїв-плідників і корів, а також на економічні ваги ознак, які включені до цих індексів, що наглядно видно на прикладі селекційних індексів, які використовуються в США (табл. 5).

Таблиця 5

Зміни відносних економічних ваг (%) селекційних ознак в індексах оцінки племінної цінності бугаїв-плідників молочних порід США [12]

Ознаки Traits	Індекс і рік його введення						
	PD\$ (1971)	NM\$ (1994)	NM\$ (2000)	NM\$ (2003)	NM\$ (2006)	NM\$ (2010)	NM\$ (2014)
Надій	52	6	5	0	0	0	-1
Молочний жир	48	25	21	22	23	19	22
Молочний білок		43	36	33	23	16	20
Продуктивне довголіття		20	14	11	17	22	19
Число соматичних клітин в молоці		-6	-9	-9	-9	-10	-7
Сумарний бал за вим'я			7	7	6	7	8
Сумарний бал за кінцівки			4	4	3	4	3
Сумарний бал за розмірами тіла			-4	-3	-4	-6	-5
Рівень тільності дочок				7	9	11	7
Рівень заплідненості корів							2
Рівень заплідненості телиць							1
Здатність до тільності					6	5	5

Примітки: PD\$ — передбачена різниця в доларах (predicted difference, dollars),

NM\$ — чиста цінність в доларах (net merit, dollars)

Як видно з таблиці 5, за період з 1971 по 2014 рік відбулися значні зміни в напрямках селекції. Якщо в 1971 році відбір вівся лише за надоем молока та кількістю молочного жиру, то к 2014 року надій як такий практично втратив своє значення як селекційна ознака, а на перше місце вийшли компоненти молока (жир та білок), функціональні ознаки, які значно впливають на економічну ефективність виробництва, а також показники якості молока, перш за все кількість соматичних клітин. Вочевидь, і це підтверджується висновками багатьох сучасних дослідників [13], така тенденція буде спостерігатиметься й надалі.

Ефективним селекційним прийомом зменшення собівартості виробництва молока є програма міжпородного схрещування [14] та загальна схема організації селекційного процесу в референтній популяції з використанням геномного тестування [15]. Таким чином, зазначені підходи дають можуть забезпечити динамічний розвиток галузі молочного

скотарства України.

Висновки. 1. В Україні при обґрунтуванні оптимальних цін необхідно орієнтуватись на такі основні фактори, як: 1) організація ефективного (рентабельного) виробництва; 2) підвищення якості первинної сировини за рахунок створення відповідних виробничих умов та селекційної роботи; 3) збільшення попиту населення шляхом збільшення робочих місць за рахунок розвитку промислових підприємств та підприємств середнього бізнесу, рекламної діяльності щодо споживання продукції певної якості; 4) контроль імпорتنих поставок молочних продуктів та уникнення демпінгу.

2. Для організації ефективного виробництва земельна реформа є основою фінансово-кредитного забезпечення розвитку галузі молочного скотарства.

3. Рівень селекційної роботи тісно пов'язаний з економічною ефективністю виробництва молока і, відповідно, з ціноутворенням, при чому цей зв'язок носить двоякий характер: з одного боку, рентабельність виробництва молока безпосередньо залежить від рівня продуктивності корів, підвищення якого неможливе без ефективної системи селекційної роботи; з іншого боку, механізм формування ціни на молоко безпосередньо впливає на склад селекційних індексів, за якими проводиться оцінка і добір бугаїв-плідників і корів, а також на економічні ваги ознак, які включені до цих індексів.

Список використаної літератури

1. Кэмбелл Д.Р., Маршалл Р.Т. Производство молока. –М.: Колос, 1980. – 670 с.
2. Кестер У. Основы анализа аграрного рынка. Verlag Franz Vahlem GmbH, Munchen, 2010, p. 486.
3. Лієнін Р. Менеджмент фермерского хозяйства. Техническое руководство по производству молока. The board of Regents of the University of Wisconsin System. 1997, p. 252.
4. Jesse E. and Cropp B.. Basic milk pricing concepts for dairy farmers. The board of Regents of the University of Wisconsin System. 2008, R-09-2008, 28 pp.
5. MacDonald J.M., Cessna J., Mosheim R. Changing Structure, Financial Risks, and Government Policy for the U.S. Dairy Industry. Economic Research Service, Economic Research Report Number 205, March 2016, 75pp.
6. Milk Market Observatory, 2016, 5pp.
7. Чагаровський В.П. Молочна промисловість України в умовах кризи. Східноєвропейський молочний конгрес. Київ, 2-4 березня 2016 року, с.4.
8. Гладій М.В., Шаран П.І., Кругляк О.В., Мартинюк І.С. Збереження фінансово стійких державних дослідних господарств. Економіка АПК, №3, 2016 (257), с.30-38.
9. Зубець М.В., Безуглий М.Д. Економічні аспекти реформування аграрно-промислового комплексу України. – К.: Аграрна наука, 2010, 32с.
10. Безуглий М.Д., Присяжнюк М.В. Сучасний стан реформування аграрно-промислового комплексу України. – К.: Аграрна наука, 2012, 48с.
11. McDaniel B.T. Selection: concepts. In: Encyclopedia of dairy sciences. Second edition. Elsevier Ltd., 2011, pp. 646-678.
12. VanRaden P.M., Cole J.B. Net merit as a measure of lifetime profit: 2014 revision. Animal Improvement Program, Animal Genomics and Improvement Laboratory, Agricultural Research Service, USDA, Beltsville, MD, 2014.
13. Egger-Danner C., J. B. Cole, J. E. Pryce, N. Gengler, B. Heringstad, A. Bradley and K. F. Stock. Invited review: overview of new traits and phenotyping strategies in dairy cattle with a focus on functional traits. //Animal, 2015, V.9, N2, p. 191-207.
14. Рубан С.Ю., Федота О.М., Даншин В.О., Мітіогло Л.В., Турчин В.Я.

Кросбридинг як елемент високопродуктивного молочного скотарства. // Біологія тварин, 2016, – т.18, – №2. – С.94-104.

15. Рубан С.Ю., Даншин В.О., Федота О.М. Світовий досвід та перспективи використання геномної селекції в молочному скотарстві. // Біологія тварин, 2016, т.18, – №1. – С.117-125.

References

1. Campbell D.R., Marshall R.T. Proizvodstvo moloka. – М.: Kolos, 1980. – 670 p.
2. Kester U. Osnovy analiza agrarnogo rynku. Verlag Franz Vahlem GmbH, Munchen, 2010, p.486.
3. Lienin R. Menedgment fermerskogo hoziaystva. Technicheskoe rukovodstvo po proizvodstvu moloka. The board of Regents of the University of Wisconsin System. 1997, p.252.
4. Jesse E. and Cropp B.. Basic milk pricing concepts for dairy farmers. The board of Regents of the University of Wisconsin System. 2008, R-09-2008, 28 pp.
5. MacDonald J.M., Cessna J., Mosheim R. Changing Structure, Financial Risks, and Government Policy for the U.S. Dairy Industry. Economic Research Service, Economic Research Report Number 205, March 2016, 75pp.
6. Milk Market Observatory, 2016, 5pp.
7. Chagarovsky V.P. Molochna promyslovist' Ukrainy v umovah kryzy. Shidnoevropeiskii molochnyi kongres. Kyiv, 2-4 bereznia 2016, p.4.
8. Gladii M.V., Sharan P.I., Krugliak O.V., Martyniuk I.S. Zberegennia finansovo stiikykh derjavnykh doslidnykh gospodarstv. Ekonomika APK, №3, 2016 (257), p.30-38.
9. Zubets M.V., Bezugly M.D. Ekonomichni aspekty reformuvannia agrarno-promyslovogo kompleksu Ukrainy. – К.: Agrarna nauka, 2010, 32pp.
10. Bezugly M.D., Prysiajnik M.V. Suchasny stan reformuvannia agrarno-promyslovogo kompleksu Ukraini. – К.: Agrarna nauka, 2012, – 48pp.
11. McDaniel B.T. Selection: concepts. *In*: Encyclopedia of dairy sciences. Second edition. Elsevier Ltd., 2011, – pp. 646-678.
12. VanRaden P.M., Cole J.B. Net merit as a measure of lifetime profit: 2014 revision. Animal Improvement Program, Animal Genomics and Improvement Laboratory, Agricultural Research Service, USDA, Beltsville, MD, 2014.
13. Egger-Danner C., J.B. Cole, J.E. Pryce, N. Gengler, B. Heringstad, A. Bradley and K. F. Stock. Invited review: overview of new traits and phenotyping strategies in dairy cattle with a focus on functional traits. //Animal, 2015, – V.9, – N 2, – p. 191-207.
14. Ruban S.Y., Fedota O.M., Danshin V.O., Mitioglo L.V., Turchin V.Y. Krossbridging yak element vysokoproduktivnouo molochnogo skotarstva. // Biologiya tvaryn, 2016, t.18, – № 2. – P.94-104.
15. Ruban S.Y., Danshin V.O., Fedota O.M. Svitovyi dosvid ta perspektyvy vykorystannia genomnoi selektsii v molochnomu skotarstvi. // Biologiya tvaryn, 2016, т.18, – № 1. – P.117-125.

УДК 636.2.034.082

Рубан С.Ю., доктор с.-г. наук, профессор, член-корреспондент НААН

e-mail: rubansy@yandex.ru

МПК «Екатеринославский», г. Днепр

Федота О.М., доктор биологических наук, профессор

e-mail: afedota@mail.ru

Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина

Даншин В.О., кандидат с.-х. наук, докторант

e-mail: vadanshin@yandex.ru

Институт животноводства НААН

Митиогло Л.М., директор

e-mail: ilia15061996@mail.ru

ГПОХ «Нива», с. Христиновка, Христиновский р-н, Черкасская обл.

ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ НА МОЛОКО (УКРАИНА И МИРОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ)

Статья посвящена оценке состояния цен и механизмам ценообразования на молоко в разных странах мира. Раскрыты механизмы формирования цены молока в некоторых развитых странах, в том числе в США. Показаны основные факторы влияния на величину цен (модернизация производства через соответствующий кредитный механизм, создание определенных производственных условий и селекционная работа, увеличение числа рабочих мест за счет развития промышленных предприятий и среднего бизнеса, рекламная деятельность, таможенный контроль и другие), а также доказана роль организованных факторов со стороны государства. Указаны экономические аспекты реформирования аграрного комплекса Украины. Показано, что уровень селекционной работы тесно связан с экономической эффективностью производства молока и, соответственно, с ценообразованием, причем эта связь носит двоякий характер: с одной стороны, рентабельность производства молока непосредственно зависит от уровня продуктивности коров, повышение которого невозможно без эффективной системы селекционной работы; с другой стороны, механизм формирования цены на молоко непосредственно влияет на состав селекционных индексов, по которым проводится оценка и отбор быков-производителей и коров, а также на экономические веса признаков, включенных в эти индексы.

Ключевые слова: молочное скотоводство, молоко, экономические аспекты реформирования, ценообразование, рентабельность производства, селекционная работа

UCC 636.2.034.082

Ruban S.Y., doctor of agricultural sciences, professor, corresponding member of NAAS

e-mail: rubansy@yandex.ru

MPK «Ekaterinoslavsky», Dnipro

Fedota O.M., doctor of biological sciences, professor

e-mail: afedota@mail.ru

V.N. Karazin Kharkiv National University

Danshin V.O., candidate of agricultural sciences, postgraduate student

e-mail: vadanshin@yandex.ru

Institute of animal sciences of NAAS

Mitioglo L.M., director

e-mail: ilia15061996@mail.ru

SEEF «Nyva», Chrystynivka, Chrystynivka district, Cherkasy region

EXPERIENCE AND PERSPECTIVES OF MILK PRICING (UKRAINE AND WORLD TENDENCIES)

Article is devoted to assessment of the state of prices and mechanisms of milk pricing in different countries of the world.

The difficult process of transition Ukrainian market to socially-oriented and controlled one foresees creation of high-efficient agricultural economy based on absence of monopoly, free interaction between demand and proposition as well as free competition among producers. This is the basic mechanism of the law of cost in conditions of marketable production in the epoch of free competition which is formulated by some economists as the law of price.

In cases when production of a certain commodity does not satisfy public demand, that is demand exceeds proposition, commodity price increases and vice versa. This classical scheme – the base of impetus of world economies, but in cases of production of some foods including milk it must be corrected. This forced action is based on the simple for the majority of countries axiom: milk is human health and health of a nation as whole.

The mechanisms of milk pricing as well as dairy farmers protection programs implemented in some developed countries are considered. For example, in USA the Dairy Margin Protection Program (MPP-Dairy) of 2014 represents voluntary risk management program that offers protection to dairy producers when the difference between national average milk and feed prices (the margin) falls below a certain dollar amount (with premiums staggered) selected by the producer.

The basic factors influencing prices were shown (modernization of production through according credit mechanism, creating certain conditions of production and breeding work, increasing number of working places by means of development of industrial enterprises and middle business, advertisement, custom control etc.) and the role of organized state factors was proved. The economic aspects of reforming agricultural complex of Ukraine were pointed out. It was shown that breeding work is tightly associated with economic efficiency of milk production and, consequently, with pricing, and this association has double character: on one hand profitability of milk production directly depends on level of cow performance and it is impossible to increase it without efficient system of breeding work; on the other hand, the mechanism of milk pricing directly impacts on composition of selection indexes according to which sire and cow evaluation and selection are done, as well as on economic weights of traits included to them.

Keywords: dairy cattle husbandry, milk, economic aspects of reforming, pricing, profitability of production, breeding work